

Λέν αντλίσουν
δαύρη τίποτε

Η Γιογκοσλαβία μάς έχει άνοιξει «πόλεμο» για το περπαλλότο «Μακεδονικό», ή Τουρκία από χρόνια μάχεται καθώς τι το Ελληνικό και ταίριζε για το τι παθολόγουν δήθεν οι μαυροί θανάτοι της δυτικής Θράκης, ενώ έχει ξεκλήρισει τον Ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης, της Τενέδου, της Ιμβρού, της θόρειας Κύπρου. Τι κάναμε έμεις στον καθαρά διαφωτιστικό τομέα; Πού είναι ένας σταθμός τηλεόρασης στη δυτική Μακεδονία, ένα μόνιμο θέατρο, βιβλιοθήκες, ακόμη και πανεπιστήμιο; Πού είναι μια ένισχυση των βιβλιοθηκών, των εντύπων, των πολιτιστικών κινήσεων, των ραδιοσταθμών στην Θράκη; Κάποτε θα πρέπει να καταλάβουν οι πάσης φύσεως άρμόδιοι ότι η Ελλάδα δεν σταματάει στον Ολυμπί, πως η Μελοσύνα είναι ένα μακρινό παρελθόν και πως τα έθνικά θέματα δεν είναι σχήμα λόγου, αλλά ζωή, επίδωση του έθνους.

Φεστιβάλ και διαμαρτυρίες

Από τη μία μεριά το «φεστιβάλ βιβλίου», με τα παραπήγματα και την έκθεση που συγκεντρώνει κόσμο και, άποψη, δεν κάνει κακό — το αντίθετο. Από την άλλη οι συνεχείς διαμαρτυρίες των εκδοτών και των διαφόρων λογοτεχνικών σωματείων, για την άστοργία, που δείχνει η πολιτεία απέναντι στους συγγραφείς και το βιβλίο, γενικότερα. Μπορείτε να εγλάτε το συμπεριλαμβανό σας.

Αξέπληνη δραστηριότητα

Μοθαίνω ότι η «Πειραματική Σκηνη της Τέχνης» έτοιμαίει ήδη, για να το παρουσιάσει στις «Γιορτές Άνοιχτου Θεάτρου», και τρίτο έργο, με μια κωμωδία του Μοριό, με σκηνοθέτη της Πέλλης Οικονομικού. Και θέλω να υπογραμμίσω πόσο θετική είναι η προσφορά και η πίστη ανόητη η πορεία του συγκροτήματος αυτού, που θέτουν, δικαιολογία και διάλογος ενσυνείδητος, αντί να χρηματοδοτούνται: θισοί εύκαιροί.

Μιά υποθέση που θρηνεί

Το πρώην Βασιλικό Θέατρο Εξακλουσί να μένει άχρησιμοποίητο και να καταρρέει όλο και περισσότερο. Παρά τις υποσχέσεις και στην περίπτωση αυτή, του ύπνου της πολιτικής, δεν έγινε απολύτως τίποτε και οι ανερχόμενοι αισθάνονται έντονη τη θλίψη, αλλά και τη δυσμορία του θέματος. Κάποτε έγινε μια κίνηση για λύση: πεταχτήκαν τα παλιά σκαμνιά που είχαν συσσωρευτεί με τα χρόνια εκεί μέσα. Από τότε, όμως, καμιά άλλη κίνηση. Κι όμως ο χώρος θα μπορούσε να είχε θεατωθεί και χρησιμοποιηθεί. Είναι λόγος για κά-

Οί άνιχνευτές των «Νεκρών ψυχών» Τὸ κωμικὸ καὶ ἡ πίκρα στο ἔργο τοῦ Γκόγκολ

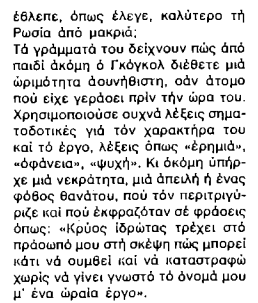
Ενας συγγραφέας ολομόναχος
στην παγκόσμια λογοτεχνία

«Τὰ διηγήματα τοῦ Γκόγκολ τὰ χαρακτηρίζει ἡ ἀπλότητα τοῦ μύθου, τὸ ἐθνικὸ τοῦς χρώμα, ἡ ἀκέρεια τοῦς ἀλήθεια ζῆς, ἡ πρωτοτυπία τοῦς καὶ τὸ κωμικὸ στοιχείο ποὺ τὰ ἐμφυώνει, στοιχείο ποὺ πάντα τὸ νικαίει ἔνα βαθὺ αἰσθημα λύπη καὶ ἀπελπισίας. Ὁλες αὐτές οἱ ιδιότητες ἔχουν μιὰ κοινὴ πηγή: Ὁ Γκόγκολ εἶναι ποιητής, εἶναι ἔνας ποιητὴς τῆς πραγματικῆς ζωῆς».

Αὐτὰ τὸ λόγια ποὺ ἔγραψε ὁ Μπελίνκι, ὁ διάσημος Ρώσος κριτικὸς στὰ 1835, ἐνὸς ζώσεως ἀκόμα ὁ Γκόγκολ, ἀποτελοῦν τὴν ἀσώτερη ἀκρογραφίαν τοῦ ἔργου τοῦ δημιουργοῦ τῶν «Νεκρῶν Ψυχῶν», τὸν «Επιθεωρητὴ» τοῦ «Τάρας Μπούλμπα» καὶ τῶσων ἄλλων ἀθανάτων ἔργων. Εἶναι ἔνα μεγαλεῖδες ἔργο ποὺ ὁ Γκόγκολ πρόλαβε νὰ τὸ δημιουργήσει στὴ σχετικὰ σύντομη ζωὴ τοῦ τῶν 43 χρόνων, περνώντας μέσα ἀπὸ μιὰ τρικυμία γεγονότων, ἐσωτερικῶν κλονισμῶν, καὶ δυσκολιών στιγμῶν.

Ὁ Νικόλαϊ Γκόγκολ γεννήθηκε ὁ ἔνα χωριὸ τῆς Πολτάβας τὸ 1809, ἦταν ἔνα ὁσθενικὸ παιδί, μὲ πολὺ λίγες ἐλπίδες νὸ ἐπιζήσει, ἀλλὰ ἔνας πνευματικὸς ὄνθρωπος ποὺ τὸ ἔργο του (καὶ ὁ ἴδιος) νίκησε τὸν θάνατο. Σὲ μιὰ λογοτεχνία ποὺ θὰ ἔδινε ὀργότερα μεγάλα ἀναστήματα στὴν πεζογραφία, ἀντὶ τὸν Ντοστογιέφσκι καὶ τὸν Τολστόϊ, καὶ στὸ θέατρο, ἀντὶ τὸν Τσέχωφ, ὁ δημιουργὸς αὐτὸς ποὺ μόλις ἔφτασε στὰ μισὰ τοῦ προηγουμένου αἰῶνα (πέθανε τὸ 1852) κατοτάσσεται ὀνόμασε στὰ μεγάλα ἀνόμενα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας καὶ ἀποτελεῖ πάντα ἔνα φαινόμενο, ποὺ αὐξητεῖται καὶ μελετεῖται ἀντὶ καὶ ἀνεξήνιστα.

Ὁ Ροζένωφ λέγει ὅτι ὁ Γκόγκολ στέκεται ὁλομόναχος στὴν παγκόσμια λογοτεχνία, μὲ τὴν ἐννοία ὅτι τὸ ἔργο του δὲν μοιάζει μὲ κανενὸς ἄλλου. (Καὶ ὁ Λοζιάκ σημειώνει: «Ἀντὶ ὁ ἀναγνώστης ὁ ὁ θεατὴς ποὺ διαβάσει ἡ δὲλεῖ τὴν πραγματικὴ εἰκόνα ποὺ ζωγράφος ὁ Γκόγκολ, παρατηρεῖ μὲ φόβη τὴν ἀποκάλυψη τῆς «κρυμμένης ἀλήθειας» τῆς ἰδίας τοῦ τῆς ζωῆς, τοῦ κρυμμένου τῆς νοήματος ἡ τῆς κρυμμένης τῆς ἀσπιδότηρας, αὐτὰ δὲν σημαίνει πῶς ὁ συγγραφέας ἀποκαλύπτει τὸ πράγμα τοῦτα χάρη τοῦ ἐξωτερικῶν τεχνολογία, ὡς εἶναι ὁ μεροληπτικὸς προσοχὴς ὁ τὰ σχόλια. Ὁχι, ἡ ἰσὴ ἡ ἀλήθεια ἐκκαθαίρεται μόνη τῆς μέσα ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ διαμεσολάθηση ἐνὸς μεγάλου ρεαλιστῆ».

Ὁ Νικόλαϊ Γκόγκολ

Εὐαίσθητος καὶ ἀνήσυχος

Ἡ ἰδία ἡ ζωὴ τοῦ Γκόγκολ ἔδειχνε πόσο εὐαίσθητος καὶ ἀνήσυχος ἄτομο ἦταν. Ἡθελε τόσο πολλὰ πράγματα ποὺ δὲν μπορούσε νὰ τὰ χωρέσει ὅλα τὸ ἀνθρώπινο ἐπελθόν. Ὁταν πρωτόφθαλμος στὴν Πετρούπολη θεπτικές προσοχὴς ὁ τὰ σχόλια. Ὁχι, ἡ ἰσὴ ἡ ἀλήθεια ἐκκαθαίρεται μόνη τῆς μέσα ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ διαμεσολάθηση ἐνὸς μεγάλου ρεαλιστῆ».

ἐδλεπε, ὅπως ἔλεγε, καλύτερο τῆ Ρωσία ἀπὸ μακριά. Τὰ γράμματα τοῦ δείχνουν πῶς ἀπὸ παιδί ἀκόμη ὁ Γκόγκολ διέθετε μιὰ ὀριμότητα δουνήστη, ἀντὶ ἄτομο ποὺ εἶχε γράσει πρὶν τὴν ὥρα τοῦ Χρυσόποιστος συχνὰ λείψεις σηματοδοτικές γιὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ καὶ τὸ ἔργο, λέξεις ὅπως «ἐρημιά», «σάφαινα», «ψυχή». Κι ἀκόμη ὑπῆρχε μιὰ νεκράτητα, μιὰ ἀπειλή ἡ ἔνας φόβος θανάτου, ποὺ τὸν περιτριγύριζε καὶ ποὺ ἐκκραζόταν σὲ φράσεις ὅπως: «Κρύος ἰδρώτας τρέχει στὸ πρόσωπό μου στὴ σκέψη πῶς μπορεῖ καὶ νὰ συμβεῖ καὶ νὰ καταστραφῶ χωρὶς νὰ γίνω γνωστὸ τὸ ὄνομά μου μ' ἔνα ὥρα ἔργο».

Καὶ ὁ θάνατος εἶναι πάντα παρὼν στὸ ἔργο τοῦ Ρώσου συγγραφέα. Γιὰ τὸ μὴ μείνουμε στὴς «Νεκρὲς Ψυχές», θὰ δοῦμε πῶς ὁ θάνατος εἶναι βασικὸ στοιχείο στὸν «Τάρας Μπούλμπα», ἐνὸς στὸ «Παλτό» ὁ θάνατος τοῦ δημοσίου ὑπολλήλου θαρραίνει σὲ ὅλο τὸ δῶμα. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ νεκροί, θάβαν, εἶναι ἄνθρωποι μιὰς ὀνελέτητης πραγματικότητας.

Στὸ γράμματὸ τοῦ ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ στὸ ἔργο του, θρῖσκει ἡ αἰσθησι μιὰς «ἀκαταστασίας» τῆς ζωῆς, μιὰς ὀντοστροφῆς ἰσως ποὺ τὸ ἔδινε τὴν δυνατότητα νὰ ἐμπαύνη μ' ἔναν τρόπο ποὺ ἀγγίζει τὸ πορλόγο καὶ νὸ κάνει τοὺς ἥρώες τοῦ νὰ διαπερνοῦν τὰ χρόνα καὶ νὰ ἐπιδύν στὸν σημερινὸ κόσμο. Ἀς μὴ ξεχνῶμε τὴν σύγχρονη (γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ) διασκευὴ τοῦ «Παλτοῦ» στὸν κινηματογράφο, ἡ τὴν ἐπιτυχία ποὺ ἔχει πάντοτε ὅποτε παίζεται (καὶ παίζεται συχνὰ σ' ὅλον τὸν κόσμο) ὁ «Επιθεωρητής».

Ὁμως πρὶν ἀπὸ αὐτὸ, ἔχει προλάβει νὰ δώσει δύο θεατρικὰ ἔργα ποὺ μὲν ἀθάνατα στὸ διεθνὲς ρεπερτόριο. Ὁ «Επιθεωρητής» καὶ τὸ «Πα-

ντρολόγημα» ἀποτελοῦν αὐτῶρες μὲ καυστικότητα κοινωνικὴ κριτικὴ, ὅπως λέει: «Γιατὶ μὲ πειράζετε, εἶμαι ὁ ἀδελφός σας». Καὶ ὁ ἔνα σημείο τοῦ «Επιθεωρητῆ» ὁ ἀσυνήθως δακρύ. «Ποῖος κοροϊδεύετε; Κοροϊδεύετε τὸ μούτρα σας».

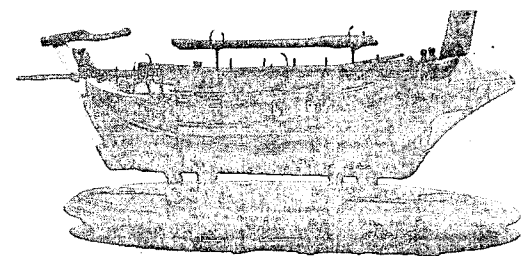

Ὁ Νικόλαϊ Γκόγκολ

Ὁ συγγραφέας πετυχαίνει τὰ μέγιστα δίνοντας ἀόλητη προδοχὴ στὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς τοῦ καὶ στὸ ἀκλήρ ὄντακα.

Ἡ ἑλληνικὴ ποίηση

Χρήστου Ντάλια
Εἰδωλο
Ὁραματικὸς παραίκοιρος στὴν ἄλλη διάσταση
τὰ εἰδωλὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς

Οἱ εἰκαστικές τέχνες Μιά ἐκθεση ἀφιερωμένη στὸ εὐρωπαϊκὸ ναυτικὸ

Τουτουζιάν - Νικολαΐδου
ἔνας «μυθικός» κόσμος

Ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα ἐκθεση εἶναι αὐτὴ ποὺ στεγάζεται στὸ «Βελλίδειο Πολιτιστικὸ Κέντρο» καὶ ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Τὰ ναυτικὰ μωσαῖα τῆς Εὐρώπης στὴ Θεσσαλονίκη».

Ἡ ἐκθεση ὁργανώθηκε ἀπὸ τὸ ναυτικὸ μουσεῖο Ἑλλάδος καὶ τὸ λαογραφικὸ μουσεῖο Μικόνου, μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα τοῦ καθηγητῆ πανεπιστημίου κ. Βασιλείου Κυριαζοπούλου, ποὺ εἶναι γνωστὸς γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ στὴς τέχνες. Στὴν ἐκθεση δίνεται μιὰ εἰκόνα τῆς ἐξέλιξης τοῦ ναυτικοῦ, τόσο τῶν πλοίων, ὅσο καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦ, στὴς διάφορες χώρες τῆς Εὐρώπης. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν παρουσίαση μεγάλου ἀριθμοῦ φωτογραφιῶν, καρτῶν, χαλκογραφιῶν, προσέκτι, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκδόσεων, ἄλλο καὶ ὁμοιωμάτων πλοίων διαφόρων ἐποχῶν, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι τοὺς νεότερους χρόνους. Τὸ ἐκθεσιακὸ ὕλικό, εἶναι χωρισμένο κατὰ χώρας, ἀπὸ τὴς ὁποῖες ἡ Βρετανία καὶ ἡ Ἑλλάδα καταλαμβάνουν τὸν μεγαλύτερο χώρο.

Τὸ ὕλικό εἶναι πλούσιο καὶ χρειάζεται κανεὶς ἀρκετὴ ὥρα γιὰ νὰ τὰ χαρεῖ, τόσο ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐνημερώσεως, ὅσο καὶ γιὰ τὴν αἰσθητικὴ ἀπόλαυση, ποὺ τοῦ δίδεται. Ἐτσι, μποροῦμε νὰ πούμε, ὅτι περὰ ἀπὸ τὸ διδακτικὸ ἐνδιαφέρον, ὑπάρχει καὶ ἡ αἰσθητικὴ ἱκανοποίηση. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῇ, θὰ ἦταν χρήσιμο ἀν ἐπιαιετέονταν τὴν ἐκθεση «Ναυτικὰ μωσαῖα τῆς Εὐρώπης» στὴ Θεσσαλονικὴν μαθητὲς καὶ σπουδαστὲς, σὲ ὁργανωμένους μάλιστα ὁμάδες, ὥστε νὰ τοὺς γίνεταί καὶ ἡ ἀπαραίτητη ἐξάγηση. Ἀλλὰ καὶ γενικότερα, ἀξίζει νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸ πλατὺ κοινὸ τὴν ἐκθεση, ποὺ καὶ πρωτότυπη εἶναι καὶ περικτικὴ καὶ πλούσια σὲ ἐκθέματα.

Γυναικεῖα εὐαίσθησι καὶ φαντασία, ἀποπνέουν τὰ ἔργα τῆς Τουτουζιάν - Νικολαΐδου, ποὺ ἐκθετὰ στὴν αἴθουσα «Κ 7».

Τὰ ἔργα τῆς μποροῦν νὰ χωριστοῦν σὲ δύο κατηγορίες. Ἡ μιὰ μὲ πινάκες μικρῶν διαστάσεων, δίδει ἀπόψεις τοῦ φυσικοῦ κόσμου, μιὰ παραμυθένεια εἰκόνα, ὅπου ἡ λεπτομέρεια τοῦ σχεδίου οἰνεται μὲ τὴν χρωματικὴ ἐμπόνη σὲ θαμπὰ χρώματα. Στὰ ἄλλα ἔργα, μεγαλύτερων διαστάσεων, ἡ καλλιτεχνικὴ παρουσιάζει πρόσωπα καὶ ἀνθρώπους, κομπούς, μὲ δάση ἐμπνεύσεως τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας: Βάκχος, Ἀπόλλων, Δῆμητρα καὶ ἄλλοι δίνονται μὲ μιὰ διάστικη φωτεινότητα καὶ μέσα σὲ μιὰ κίνηση κεντρύφου καὶ ἀόσκη. Ὑπάρχει, ἔτσι, ἔνας δυναμισμός, μιὰ ἐσωτερικὴ ὀρμή, ὅπου ὅμως οἱ φουγὲρες στεφανώνονται ἡ περιβάλλονται ἀπὸ στοιχεῖα πάλι τοῦ φυσικοῦ κόσμου.

Πολὺ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐκθεση ποὺ ὁργανώνεται στὸ «Βαφοπούλειο» μὲ τὸν τίτλο «τὸ Ντοκουμέντο 1986». Λεκατέασσεις εἰκαστικὴ καλλιτέχνες συμμετέχουν στὴν ἐκθεση

...α ή υποπόρεια να είχε βελτιωθεί και να χρησιμοποιεί. Εγινε λόγος για κάποια μεγαλύτερα σχέδια, έκ των οποίων προέβλεπε κατασκευασμένο, μία και συνεπώς να δόσανε πού σ'ακούονταν, δεν δα μπορούσαν να καλυφθούν από κρατικά κονδύλια. Κατόπιν βρέθηκε η δικαιολογία ότι εκεί δίπλα θα γίνει ο σταθμός λιμάνων της άσχετης, τώσεως. Τό γεγονός είναι ότι τό κτίριο αυτό καταδικάζεται σε άργό θάνατο, χωρίς, έντοισως, να μπορεί αυτός ο τόπος να άποκτήσει μία άλλη άνάλογη αίθουσα, τόσο άπορριπτική γιά τήν πλάη, τίς όσες περνών ο κενός και θάλειται κανείς τήν έλλείψη του θέματος, άναρωπείτο ή μήπως δέν θά ήταν καλύτερο να είχε άποδοθεί τό θέατρο αυτό στο δήμο, ίσως θά είχαμε καί μία και άναίστητος, τώσεως, και ήσυχος έκπαύσεως. Ας τό ξαναθεωρήσυν τό θέμα.

...ιστή».

Η εξομολόγηση καί τή γράμματά

...ίσως θά μπορούσε κανείς νά βρεί πού συμπληρωμένη τήν άλήθεια αυτή διαβάζοντες τήν εξομολόγηση τού συγγραφέα ή τή γράμματά πού είχε άρχισεί νά γράφει από μικρό παιδί.

...Πολλά τά έρωτήματα πού δημιουργούνται γύρω από τό έργο του, άλλα και γύρω από τή ζωή του. Γιατί έκανε τόσο συχνά ταξίδια έξω από τή Ρωσία; Εφένον ότι τή χώρα τών δουλοπαροικιών πού είχε χλευάσει τόν «Επίθεωρητή» του; Μήπως έπαινε περιστασιακά από τών ίδιων τών τόν αυτώ, από τή κρίση της βαθιάς του μελαγχολίας ή έπειδή

...καί τή παράτησε. Φυσικά διέπρεπε στό θέατρο άλλως, καί τό έργο του. Επειδή είχε ικανότητες καί στήν γραφική, φώτισε καί στή σχολή καλών τεχνών της Πετρούπολης.

...Γιά νά επείσωνε, έκανε πολλά έπαγγέλματα: κρατική ύπηρεσία, καθηγητής στό πατριωτικό ινστιτούτο, καθηγητής ιστορίας στό πανεπιστήμιο, ιδιαίτερα τώσεως από πανεπιστήμιο, έκπατρίδα άναί, δέν είχε μορφωθεί όσο έπρεπε. Αείζει νά σημειωθεί πώς ο Γκόγκολ είχε ένα ένδιαφέρον στό μαθηματικό καί μελετούσε διαφορικό καί δολοχωματικό άδύγω.

...Πρώτο του θίβλο ήταν τό «Βρόδια της Ντικιάνας» πού δοσιζόταν σε μύθοις της Ούκρανίας. Τά διήγηματά αυτά μοιάζουν μέ θαυμάσιους ζωγραφικούς πίνακες, άλλα καί μέ λυρικές εξομολογήσεις πού κρύβουν έναν άνεξεχνιστό δωωτηρικό

...ΕΙΣΩΛΟ

...Ομοτατισμός παράκοιτος στήν άλλη διάσταση τό είδωλο τού σώματος σου. Σέ περιεργάστηκα νύχτα στήν κρύα κόμαρα

...μυρός στό χορτιά πού νυάλινον στά φώς πού πρώτου ύπνου. Όλα σμαδιακό, τό πιο άπλό, τό πιο έμφανή, τό πιο άπέρριπτα στόν τόπο, γυνάμ, μ' έξαιρεση κόποια άντίκριψη σου ή αυτίν από τή θύμησή σου.

...Δέν ζήτησες νά δείς, όπως έκείνη πού πιστεύει κάποτε περνατόστας στούς σκοτεινούς δρόμους, στό Χριστό.

...Δέν σε άπάτα τό χωμμένο πόδι τού Χριστού, καί ή άσπρη φτερούγα του.

...Εξεστράτευσες άπό τή γραφιά στ' άγραφα.

...Τά έπινομήματα, τά σωμαδικά τών προσφώνων.

...Ξένος τώρα, πεντόδεσνος, καθισμένος στόν δικό σου έξώστη, γυμνός, θρίσκει οίσιπείδια συμπλέγματα, παρανοικά νά θηματίζουν στούς απόκρημνους δρόμους.

...τήν άρρώστια καί τό θάνατο, είναι φυσικά μία καλή πράξη, άλλα νά γλιτώσεις τήν ψυχή του από τήν άρρώστια καί τόν θάνατο είναι πολλές φορές πιά δύσκολοι. Καί κάποιος άλλος: «Πρέπει νά πεις καλύτερα πώς δέν ύπάρχει άμέση άγάπη γιά τόν άνθρωπο, γι' αυτό οί λέξεις είναι αδύναμες. Η λέξη χωρίς άγάπη εξαγριώνει, δέν καθιστάει καί δέν θεραπεύει».

...Ο Νικόλαϊ Γκόγκολ έδωσε άγάπη γιά τόν άνθρωπο μέσα από τό έργο του, συμπνοώντας τον, άποκαλύπτοντας τά πάθη του, τίς δυνάμεις του, τόν κόσμο τών συμπληρώδων πού δημιουργεί καί πού μέσα του ζει.

...Η ΠΟΛΥ ΕΝΟΧΙΑΣΜΟΣ είναι ή έκθεση πού οργανώθηκε, στο «Βαφοπούλειο» μέ τόν τίτλο «Τό Ντοκουμέντο 1986». Δεκατέσσερις είκοστικοί καλλιτέχνες συμμετέχουν στήν έκθεση αυτή μέ ένα έργο ο καθένας, πού φιλοτέχνησαν μέ βάση μία κοινή ιδέα καί κοινό πρώτο ύλικό: πρόκειται γιά τούς τυπογραφικούς τσίγκους τού περιοδικού «Διπλή Εικόνα», οί όποιοι φυλλάχθηκαν γιά τή θεωρήθηκαν οι μήτρες τών κειμένων καί τών εικόνων. Ξαναχρησιμοποιούνται τώρα σάν «πρώτη ύλη» χειρωνακτικά, πού έγινε, καί πρώτο ύλικό γιά τή χειρωνακία τού τώρα. Η διαχρονικότητα τού έργου, αυτό τού τύπου, είναι έμφανής. Εμφανής είναι καί ή ουσιαστική άξια αυτών τών έργων. Ο τσίγκος πού άναλογεί στόν κάθε καλλιτέχνη είναι έκείνος πού σ' έναν προηγούμενο χρόνο άπεικόνισε κάτι από τό έργο του ή τή γραπτό του. Τώρα, σε αυτή τήν επιφάνεια ή καλλιτέχνης καλείται σε μία πρωτόγνωρη είκοστική επικέντρωση νά ενεργοποιήσει τήν «πινελιά» του πρής τήν κατεύθυνση πού όρίζει τό δικό του έργο σε συνδυασμό μέ τή δυναμική πού περιέχει ή πρωτοτυπωμένη επιφάνεια σάν μία έννοια πραγματικά τήν γραφή» εικόνας ή σάν πίνακος πού θαλείται καί διαβάσεται μαζί. Οί καλλιτέχνες, μέ άδραστητική σειρά είναι οί: Αργαφώτης, Βαλασάνιδης, Γεβρήςλος, Δανιήλ, Δημητριάδης, Λουκνιόβιτς, Νέζκιν, Σαργατζή, Παπαγιάννης, Σαργής, Στραπατσάκης, Τζεμπίς, Φλέσσας, καί Χουλιάρης. Περιστασιακά γιά τήν έκθεση αυτή, θα γραφούν τήν άλλη έβδομάδα.

...Θυμάσαι λοιπόν τώρα τό θράδυ πού ήλθες στό σπίτι μου; -Τί, τί, ρώτησε ο γέρος.

...ΕΥΝΕ τό κεφάλι του καί κυτούσε τό δακρυμένο μάτι της Μαρής. Τό πρόσωπό του όμως δέν είχε καμιά έκπληξη. -Ο Θεός νά σ' έλεήσει, είπε ή γρή μ' ένα ύφος κουρασμένο, άλλα από τούς δυό μου έχω νά σε κατηγορήσω ένώ περισσότερο άπ' ό,τι έσύ. Γιατί δέ σμίξιμε τίς ζωές μας; Τά παιδιά πού θ' άποκόμισαν θά μάς έκαναν νά ξεχάσουμε τό κλίμα τών χρόνων. Θεέ μου, ξαναβλέπω τό καθετί μέ τίς μικρές λεπτομέρειες καί αυτό πού κόνει κακό, σά μία καινούργια πληγή. Ηρόες μέ τό θείο σου καί, έσύ, άλλα πού χωρύνουν έσύ νά νά «ζήτουν» οί πατέρες μου σέ έθλας στήν πόρτα, νά νυμίζεις, καί μένουν, σου είπα, πώς θά δώσω τήν κόρη μου σ' ένα μεύστοκα, σ' ένα έμψυλο...».

...«Γιατί τότε είχαμε τέσσερις άγελάδες. Ημστε πλούσιοι ή όλοις ο κόσμος ήξερε πώς θά μου έδωσαν προίκα τριάντα σκόλες χωρφοία, τό ζώα καί 250 χρυσά λουδοβίκια. Ο πατέρας μου μέ προώριζε γιά τό Νέδ Κέην καί στό τέλος τό Νέδ ήταν πού παντρεύτηκε.

...Νά πάρει ή όργη, γρύλλισε ξαφνικά ο γέρος, έσθυσε ή πίπα μου... Τά σπασίδια έχει, άπάντησε ένειλην άλλα, έπαινα άναί, μέ. Ξέχασες ή καμνήσοντας πώς έβγαζες. Σήμερα πάλι νά μάξες τήν άλήθεια, μία καί μάς δίνεται ή ευκαιρία. Από τή στιγμή πού κατάλαβα πώς ο πατέρας ήθελε νά μέ παντρώσει μέ τόν Κέην, ήρθα νά σου τό πω. Ορκιστηκες πώς θά ρχόσουν νά μέ πάρεις καί από τά γένεια τού διαδίου, άν ήταν άνάγκη. Κείνο τό θράδυ ο Νέδ ήταν στό σπίτι μέ τούς δικούς μου «παράρευσαν» τό γάμο. Ξαφνικά, άκουστήκαμε ποδοπαθιά άόλων. Επαφάνες μέσ' από σκοτεινή νύχτα: «Έθγα άπ' αυτό έξω. Νέδ Κέην, άλλοιούτως θά βέθεις λωντόν». Ησούσα μέ τό θείο σου Πιέρ, τό Σίμωνα, τό Χιούκ καί μερικούς άλλους. Ύστερα παραβιάσες τήν πόρτα καί ευλοφάρτασες άόλους θριασκόντους έλας. Γι' κακό ήρμισες τόν έσθον πού θριασκόνουσα μέ τήν μάνα μου καί τίς άλλες γυναικες. Η μάνα μου σε χτύπησε μέ τίς ταμπάδες, άλλα τίποτε δέ σε συγκρατούσε κείνο τό θράδυ. Έγώ βέβαια δέ ζητούσα τίποτε καλύτερο παρά νά φύγω μαζί σου. Μέ πήρες μαζί σου στήν πλάτη τού ζώου, άλλα τήν αυγή ο παπάς άνθρώπηκε νά μέ παντρώσει. Η άστυνομία μέ άναζητούσε. Κρυφτήκαμε στό σπίτι τού βείου σου, άλλα τόμασε όλος ο κόσμος. Μέ πήρανε ένά σπίτι. Τί νύχτα! Καί σ'ού τώρα θέλεις νά μέ κόνεις νά πιστέψω πώς δέ θυμάσαι τίποτε.

...Στόθηκε μέ τό σπύριτό άναμμένο πάνω άπ' τό φουρνέλο της πίπας... Σήκωσε τό μάτι πού πρέπει νά γρηπεί κατόπι, χωρίς νά πεί λέξη, άρχισε νά τραβά λίγες ρουφηξίες, πείζοτε τό σπύριτό χύμα.

...Ανέει άόμιες διαφορεικές γιά τούς καυγόνες μου. Ίσως σήμερα ακάωνα ένα σωρό. Καί όμως δέν ήμουν τίποτε χειρότερος από ένα άποισιανήτορο άλλον. Καί μουγγήρικε σιωπηλά καί άκατανόητα, ενώ ή γρή έξοικουλούσους τήν κουβέντα της.

...Εσάς σέ βάλανε φυλακή ή ένώ παντρεύτηκε τόν Νέδ Κέην μόλις θγήκε από τό νοσοκομείο. Ούτε τή γνώμη μου ρώτησαν γι' αυτό. Ασφαλώς θά ήθελα νά άκούσωθουν σένα ίσως τήν άκρη τού κόσμου, έκλαβα όλο τό δάκρυα τών μετώπων, άλλα καμιά διέδοδος. Η άποισιανήμένη ζωή μου δέν ήταν τίποτε άλλο, παρά μία στέγνωτη αλλοίωση δυστυχίας. Ο Κέην έπαιζε, μέ πέρα πολύ, έκανε καυγάδες ίσως καί τή μέρα πού τό ήρθε τό κακό. Κανένα παιδί δέν ήρθε νά ευλογήσει τό σπαστικό μου, δέν έχω κανένα σόν κανένα, άκόμα ούτε σένα. Δέ μου μένει λοιπόν παρά ή ελευθερία, ή πολύ θλιβερή άνάγκη σ' ένα έρωτα νηνιμνέοι στό σπύριτο...».

...Τό κορμί της δονιόστηκε από λυγμούς καί ξανατύλιξε τό σάλι στά μάτια της. Ο γέρος παρασάσανε άνήσυχος, τίς έρχινες ματιές καί μουμιουρούσους κάτι μέσα στό δόντια του. Ύστερα από μία μακρινή σιωπή είπα: «Καίμενη γυναικα, έχες καί σ'ού τά θάσσανά σου! -Ο Θεός νά σ' ελπίσει, τίς είπα. -Κι ή είπα μαζί σου, Μισέλ Ντράμ. Έκανε μία αστροφή καί άπομυκρύνθηκε, μέ τίς όκρες τού σαλιού κρεμασμένες καί τά ψηλά τακούνια της πού άντηχούσαν σ' ένα μέ θημα.

...Ο γέρος τήν παρακολούθησε τό μάτι, θάζοντας μικρές ρουφηξίες πίπας.

...Πή! έκανε μία στιγμή, πώς είπα καί πώς είπα αυτή ή φτωχή γυναικα. Εμεινε έτσι όκωλο λίγα λεπτά μέ τό στόμα άόνοιχτο, σά νά δοκίμαζε νά έσθυμνηθεί καί πάλι. Ύστερα κατέβλεπε μπλόκη προσπάθεια νά άνασκηφεί καί άναί, πώς μέ κόμα τό δρόμο γιά τό σπίτι του... πάλι στό χόρτο στή σκιά τού ψηλού τοίχου.

...ΕΚΑΝΕ μία ζώστη διαολομένη. Τού γέρο Ντράμ, πού κατέθηκε ν' αγοράσει ένα πακέτο ταμπάκο τού θήκε ή ψυχή ίσως πού νά γυρίσει πίσω στό σπίτι του. Στριζόταν νά μέ όλο τό θάρρος πάνω στό μπαστούνι τόν καί περιπατούσε μέ μικρά θήματα κάτω άπ' τόν ψηλό τοίχο πού χώριζε τό δρόμο.

...Θά ήτανε πολύ προτιμότερο νά έστειλα κανένα, μουμυρίσας μέ θυμά. Ύστερα, σιωματώντας άπότομα, σά νά συνέχισε τή σκέψη του:

...Θα μπορούσαν όμως πάλι νά μου φάνε τό λεπτά. Αχ, πώς μου κάνουνε καί μέσα στό δικό μου τό σπίτι. Χι, θά καθίσω νά φουμάρω μία πίπα. Αλλά τί διαόλο ζήτη...

...Ο γέρος Ντράμ ήταν σίγουρα άεχνομήντης. Καμυωρησμένος καί αναμειγμένος πάνω στό πετάι, του, αυτός ο άνθρωπος πού άλλοτε έπρεπε νά ήταν πού ήλπιος, σού έδινε τώρα τήν έντοπιση μέ άμορφής μάδας μελών πού κάποτε τσιτιστήσανε καί έκείλλησαν γιά νά ξανασαναμολογηθούνε κατόπι στήν τύχη. Η μήτη του δέν ήταν παρά ένα κομμάτι κρέας, τό κότω άχείλι του χόντραινε καί σούρωσε καί τά δάκρυα βρέχανε άδιάκοπα τά μάτια του στίς κοκκινισμένες κόχες, χάραζαν βαθιά αιλύακια ίσως τά μάγουλά του. Τά φορέματά του, παράξενα έναρμαμένα, δέχονταν πώς δέν ήσανε δικά του άλλα τού γιού ή κάποιου έγγονιού του πού θά ήταν τώρα στό τριάντα του. Κάθισε μέ κόμα σπρίτσινος τή ράχη στόν τόχο, έάλησε τά πόδια του καί τά σταύρισε στίς άκρες. Η σκιά τού τοίχου τόν σκέπανε ίσως τό γόνατο. Καλόκρηδες έτσι έκκουραστικά καί άναπάντορε μέ ευχαρίστηση.

...Εται μάλιστα, ψιθύρισε. Πώς χάνει κανένας τίς δυνάμεις του... Άναίκατες τίς τσιπές του (ήντώντας νά βρεί τήν πίπα του, πού ήταν τυλιγμένη μέσα στό μοναχί του. Τόβγαλε μαζί μέ τίς άλλοι είχε μέσα ή τσιπη.

...Εβαλε τό μοναχί πάλι τού πάνω στό χόρτα κ' ύστερα πήρε τό μικρό μαχαίρι από τήν τσιπη τού γιλιέου. Πάνω από δύο λεπτά δοκίμασε μάλιστα νά τό άναίρει, ύστερα τό κατάφερε, άφού στρίψε τή μπιτή της λάμας σε μία γυνία μία πέτρας, πού τοίχου.

...«Σέ, χέ... γέλασε μνηρλικά κα' ευχόριστημένος. Νά πού είμαι άξιος άκόμα γιά λίγα πράγματα.

...Άρχισε νά κοροϊφεί τό φουρνέλο της πίπας του. Φύσηξε στό σάλιηρ, πού έβγαλε ένα ορύριμα. Δέν ήταν κλεισμένος. Εβαλε τήν πίπα κοντά τού πάνω στό χόρτα, φύχνοντας τώρα νά βρεί τό πακέτο μέ τόν ταμπάκο πού άγόρασε. Μέσα στίς τσιπές άδύνατο νά βρεθεί. Εβγάλε τό καπέλο του, τό κύτταξε προσεχτικά μέσα, έβγαλε άκόμα τό δούχτυλό του πίσω άπ' τή δερματίνη λουριδιά της φόδρας, τό ψηλάφησε άπ' όλες τίς πλευρές. Ξεκούμωσε τό γιλέκο του, άνοίξε τό πνεύμονά του, ψηλάφησε τό στήθος του. Κανένα ίχνος ταμπάκου. Έχασε τήν ύπομονή του καί δοκίμαζοντας μέ όλη τή δύναμη του νά σπυθεί, φώναξε γυμνός θυμό.

...Ο κλέφτης... δέ μου τόδωσε... πήρε τά λεπτά χωρίς νά μου δώσει ταμπάκο....

...Στό άνοσηκάμνι του όμως τό χέρι του άγνισε τό μοναχί κα' ένιωσε κάτι αιληρό μέσα.

...Τί διαόλο, γόνγισσε, κάτι ύπάρχει μέσα.

...Ένώνοντας τό κεφάλι, προσπαθούσε νά βρεί τό πακέτο. Σκάλιζε τό χύμα μέ τήν άκρη τού μπαστούνιού του, τό πέλαισε μέ τό δάχτυλό του.

...ΑΥΤΗ τή στιγμή προσπερνούσε από κεί ή γρή Μαρή Κέην. Σταμάτησε καί τόν κύτταξε. Είχε καί αυτή τό έξδομήντα της. Τά μάγουλά της ήσαν σουρμεμένα σάν τό παραψημένο μύηλο, άλλα διαφύλαξε κάπως τήν εύκολία στίς κινήσεις της. Φορούσε μπινιόνες μέ ψηλά τακούνια. Στά νιάτα της σίγουρα είχε όμορφες γάμτες καί τό θημα της έδδειχνε γυναικία πού κάποτε θά ήταν πολύ όμορφη.

...Στούς ώμους της πάνω ριγμένο ένα σάλι της Καμπίρ, διπλωμένο τριγωνικά, έτσι πού οι έσες της έβγαναν σάν τακούνια της. Παρό τή άνισοφόρη ζώση σήμασε τό καί καί έκρυψε τό κεφάλι της σε τρόπο πού μόλις μπορούσε κανένας νά διακρίνει τό πρόσωπό της.

...Κοντοστάθηκε μπροστά στό γέρο, τόν άναγνώρισε καί πετώντας πίσω τό σάλι τού πρότερου τό χόρτα της μέ μία δριμυτινή κίνηση.

...«Υψιστε... είπε. Μά αυτές είναι οί Μισέλ Ντράμ... βέβαια... Καί τί γίνεσαι; Ο γέρος ψάλλωσε σά τό μάτι καί τήν κύτταξε άόκοντας τό χέρι μπροστά στό μάτι του.

...Χριστέ καί Παναγιά... Κι' από πού χωριά είσαστε; -Δέ μέ θυμάσαι λοιπόν κορόδωλο.

...Πή... δέν ξεχωρίζω μία κανένα. Όλος ο κόσμος μέ κοροϊδεύει... Από πού χωριά είπατε; -Δέν φοντάζομαι νά θέλεις νά μέ κόνεις νά πιστέψω πως δέν θυμάσαι τή Μαρή Κέην.

...Οχ... ψχ... άναγνώρισε ο γέρος. Αυτό είναι τόνομά σας; Καί πώς τά κοροϊφάτε άναί,...